

O DELATNOSTI JEVREJSKE OMLADINE U JUGOSLAVIJI

Imamo već iza sebe nekoliko godina prilično razgranatog rada omladinskih sekcija, klubova i sličnih institucija pri nekim opštinama većih gradova. Imamo iza sebe već pet uzastopnih zajedničkih letovanja jevrejske omladine. To je nesumljivo dovoljan period za sticanje prvih iskustava, a takođe i za izvlačenje izvesnih zaključaka, ali ne i njihovih uopštavanja. Jer, pojave, manifestacije nisu odmah i pravilo.

Uništavanje jevrejske zajednice u Jugoslaviji pogodilo je omladinu možda nešto jače nego ostale. Nema potrebe ovde iznositi statističke podatke o tome. Ali, dovoljno je napomenuti da je priličan procenat jugoslovenskih Jevreja koji su preživeli ratnu katastrofu došao iz zarobljeničkih logora u Nemačkoj i Italiji, u kojima omladine praktično nije bilo.

U prvim posleratnim godinama, zbog niza objektivnih i subjektivnih razloga, nije se prilazilo razmatranju problema novih generacija jevrejske omladine. Stvarnost je iziskivala napore sasvim druge vrste: materijalnu i još više moralnu potporu preživelim. U takvim uslovima nije bilo vremena, a možda ni mesta razbacivati snage i sredstva. Međutim, kada su se konsolidovale opšte jugoslovenske prilike, a s tim u vezi i uže jevrejske zajednice, kada su se zalečile prve duševne rane i ljudi našli svoje mesto u svakodnevnom životu, proširila se delatnost jevrejske zajednice u više pravaca. Osnovno obeležje ove aktivnosti, koja je gotovo uvek sastavni deo života svake jevrejske zajednice u svetu u ovom ili onom vidu, jeste njena kulturno-nacionalna sadržina.

Naravno da je u tom okviru omladini posvećena posebna pažnja, ne samo zbog toga što to mlade generacije uvek zahtevaju, već i zbog njenih specifičnih uslova razvoja u poslednje vreme, kako u celom svetu, tako posebno i kod nas.

Već više puta je ukazivano da je „jevrejski problem” u različito vreme različito shvaćen, te se njegovom rešavanju u zavisnosti od toga prilazilo uvek sa različitim pozicija, u osnovi u zavisnosti od pridavanja pretežno duhovnih ili etničkih osobina jevrejskim zajednicama. I dok je ranijih godina verskom faktoru pridavano osnovno

i najvažnije obeležje jevrejske nacionalnosti, danas je ovakva tendencija u opadanju skoro svuda u svetu, a kod nas je ona još samo istoriska reminiscencija. Međutim, ovakva korenita izmena pogleda na osnovu tzv. „jevrejskog problema” — verska ili etnička grupa — izazvala je i kod nas niz posledica, naročito na vaspitnom planu. Naime, trebalo je naći put kojim će se obezbediti da jevrejska omladina koja nadolazi primi na neki način saznanje o svom poreklu, o pripadnosti jednoj tako specifičnoj, ali po našem mišljenju definitivno etničkoj grupi (danas više nego ikad). Dakle, problem nije isključivo jugoslovenski, tj. jugoslovenskih Jevreja, već prilično univerzalan, problem svih onih zemalja gde versko vaspitanje spada u domen lične svesti svakog pojedinca.

Sve su to opšte poznate činjenice i sve je to bilo rečeno u više navrata i na drugom mestu. Ovde hoćemo da istaknemo ono što je po našem mišljenju bitno: težnja ka povremenom okupljanju jevrejske omladine kod nas nije logičan nastavak ranijeg jevrejskog omladinskog pokreta, naročito ne onog između dva rata. To u izvesnom smislu i nije neko, u punoj meri, organizovano okupljanje. Predratni jevrejski omladinski pokret, pored toga što je pretežno bio napredan, imao je izrazit cionistički karakter. Sadašnji jugoslovenski kibuci u Izraelu potvrđuju očigledno njegovu vrednost i ideološku čvrstinu njegovih članova. Međutim, izmenjena politička struktura današnje Jugoslavije, kao i izmenjene opšte političke prilike Jevreja u svetu i naročito formiranje države Izrael, doprineli su da se povremenom okupljanju jevrejske omladine moglo, a po našem mišljenju i trebalo, prići znatno šire, uklanjajući različite ideološke prepreke.

Jevrejski omladinci i omladinke u Jugoslaviji danas su nesumnjivo svesni i aktivni učesnici svih akcija u svojim lokalnim organizacijama Narodne omladine, jer njen program u potpunosti odgovara i zadovoljava sve njihove težnje kao omladine i pripadnika šire jugoslovenske zajednice. To je potpuno i razumljivo imajući u vidu principe kojima se rukovodi naša zemlja u svojoj politici prema nacionalnim manjinama. Prema tome, ako govorimo o povremenom okupljanju *jevrejske omladine*, onda se mora imati u vidu izvesna želja, a i nagon izživljavanja nekih *specifičnih* potreba. Ja bih ovde na prvo, i verovatno najopravdanije mesto stavio potrebu sagledavanja svoje nacionalne pripadnosti, koja je istaknuta već u početku. Bez obzira u kom su vidu ranije generacije primale ovo saznanje, one su nje bile *svesne*. Očigledno je da to sa novim generacijama nije slučaj. Ovde se ne postavlja pitanje da li neko onemogućava ili otežava ovaj proces, već da se danas suočavamo sa činjenicom da najveći deo jevrejske omladine toga nije naročito svestan. Nama se čini da je ovo u znatnoj meri moralno-vaspitni problem. Naime, ne treba skrivati činjenice. Postoji izvestan broj ljudi jevrejskog porekla koji, svesni tragičnih događaja koje su preživeli samo zbog svog porekla, kao i uopšte progona i diskriminacija u različitim vidovima, ne žele da sličnu sudbinu dožive i njihova deca. Dakle, jedan roditeljski, humani motiv. Međutim, čini nam se da se u tome gubi iz vida jedna

činjenica od priličnog značaja. Ranije ili kasnije sva ta deca i omladina postajući svesni nacionalne pripadnosti svojih roditelja dolaze u lični, psihološki, sukob tražeći svoje mesto.

Da bi se ublažile posledice ove pojave, kao i da bi se potstakao razvoj onih latentnih ličnih osećanja koja nesumnjivo postoje kod izvesnog broja omladine jevrejskog porekla, organizovane su omladinske sekcije pri većim opštinama, letovanja jevrejske omladine, horovi i najzad list „Kadima”.

Zasad u Jugoslaviji postoje omladinski jevrejski klubovi i sekcije pri opštinama u šest većih gradova i to: Beogradu, Zagrebu, Sarajevu, Novom Sadu, Subotici i Osijeku. Uglavnom to nisu po broju veliki skupovi omladine, a u pogledu intenziteta i kvaliteta svoje dosadašnje delatnosti se prilično razlikuju. Prvi od njih se pojavio u Zagrebu, 1954 godine, takoreći spontano, kao nastavak zajedničke delatnosti grupe jevrejskih studenata koja je letovala te godine na Cresu. Někako neposredno posle toga formiran je klub i pri Jevrejskoj opštini u Beogradu. Kako u početku, tako uglavnom još i danas ovi klubovi okupljaju oko sebe samo po nekoliko desetina redovnih učesnika, koji predstavljaju između 30—40% od ukupnog broja jevrejskih mladih ljudi u tim gradovima.

Slično ovom, formiran je kasnije, 1955 godine, i klub u Sarajevu na osnovu iskustava ranije stečenih u Zagrebu i Beogradu, kao i iz želje da se neguju i dalje međusobna prijateljstva učesnika prvog masovnijeg letovanja jevrejske omladine održanog te godine u Rovinju.

Znatno kasnije, tokom 1956 godine, osnovan je klub u Novom Sadu, a krajem 1957 i početkom 1958 u Subotici i Osijeku.

Svi oni obuhvataju ukupno oko 200 više ili manje aktivnih članova. Ti isti omladinci čine takođe i jezgro učesnika letovanja koja su dosad redovno održavana počev od 1954 godine.

Letovanja nesumnjivo predstavljaju osnov delatnosti sa omladinom, jer su njen najdirektniji, najcelishodniji i najefikasniji vid. Kao naročito pogodan organizacioni oblik ona su uvek dosada predstavljala najsadržajnije skupove koji su ostavljali trajne uspomene i utiske kod učesnika. Retko se inače ima prilike da sakupi na jednom mestu i u isto vreme toliki broj jevrejske omladine, koja bi na jedan ili drugi način, sa više ili manje volje, uzimala aktivnog učešća na delu stvaranja tzv. „Jevrejske atmosfere”. Rezimirajući danas petogodišnje iskustvo organizovanog letovanja možemo sa pravom da konstatujemo da je učinjeno prilično na ovom polju. Iako su počeci bili skromni, poslednja letovanja obuhvataju redovno po stotinak i više omladinaca, tako da je u toku pet godina kroz naša letovališta prošlo 428 učesnika između 17 i 25 godina. I ne samo to. Organizovana u vidu niza kraćih informativnih predavanja, letovanja su dobila i seminarski karakter. Na njima je bilo prilike da se čuje dosad više desetina predavanja pretežno iz oblasti judaistike, istoriskog, ekonomskog, sociološkog, psihološkog i drugog karaktera. Evo neka od njih: 1) Da li su Jevreji nacija; 2) Kratak prikaz isto-

rijata Jevreja u jugoslovenskim zemljama; 3) Jevrejstvo u svetu danas; 4) O antisemitizmu; 5) Otpor Jevreja protiv fašizma; 6) „Zlatno doba” u Španiji i t. sl. Redala su se predavanja, menjali predavači. I ono što je najpozitivnije u ovom periodu je činjenica da je postepeno ostvareno skoro potpuno da kulturno-vaspitni program sprovede omladina samostalno. Tako je ove, 1958 godine, program letovanja bio nošen praktično na leđima samih učesnika. To je nesumnjivo pozitivan proces koji će paralelno da dovede do poboljšanja sadržine rada po klubovima. Već smo u toku ove godine bili svedoci jednog postepenog poboljšanja i proširenja klupskog života. Tako npr. u toku 1957 godine, a delimično i 1958 omladinski klub pri Jevrejskoj opštini u Zagrebu nije se sastao a da na dnevnom redu nije imao neko predavanje iz oblasti jevrejskih nauka ili neki opšti prikaz iz života Jevreja u svetu. Sličan je slučaj i u Beogradu, a delom i u Sarajevu. Nije to od malog značaja ako se uzme u obzir da su klubovi potpuno samostalni u svakom pogledu, a naročito u smislu organizovanja i izvođenja svojih programa. Ako se uzmu u obzir još i veličina naše zajednice, duži prekid u jevrejskom vaspitanju u ratnim i poratnim godinama, kao i drugi objektivni otežavajući uslovi, ovi rezultati ne mogu da se zanemare i nisu za potcenjivanje. Postoje danas u Evropi i drugde neuporedljivo veće jevrejske zajednice čiji su uslovi u svakom pogledu pogodovali više od naših, u kojima, proporcionalno,

Omladinski klub u Beogradu

omladinski jevrejski život zaostaje od našeg po intenzitetu. Ne želimo ovde da se upuštamo u diskusiju o ovom problemu, već bismo samo hteli ovim da naglasimo da veličina zajednice ne mora uvek da bude odlučujući faktor u cilju razvijanja aktivnosti omladine na planu jevrejskog vaspitanja.

Naravno, nisu predavanja jedini oblik aktivnosti ovih klubova. Naprimera klub u Novom Sadu je preuzeo na sebe okupljanje i rad sa mlađom decom kod koje se putem pesama i igara razvija prvo osećanje i saznanje o Jevrejstvu uopšte. Ili, pevački hor Zagrebačke opštine praktično je sastavljen samo od članova kluba. Posle gotovo pet godina od svog osnivanja on broji već oko 40 članova. U svojoj dosadašnjoj plodnoj i uspešnoj aktivnosti negovao je naročito jevrejsku horsku muziku sa kojom je zadobio vidna priznanja kako u Zagrebu i uopšte u našoj jugoslovenskoj jevrejskoj zajednici, tako i na svojim turnejama po evropskim zemljama.

Osim sastajanja unutar klubova, povremeno je dolazilo i do međusobnih poseta omladine iz klubova različitih gradova. Ovi sastanci održavani su povodom državnih praznika, na pr. 29 novembra ili povodom Nove Godine, kao i povodom Hanuka zabava i sl. Naravno, iako relativno redak, i ovaj vid međusobne saradnje doprineo je oživljavanju rada pojedinih omladinskih grupa.

I najzad „Kadima”. To je nesumnjivo jedan od izuzetnih uspeha. U svega nekoliko brojeva uspeo je da preraste od glasila beogradskog kluba u organ jevrejske omladine Jugoslavije. To je dokaz da je stekao širok krug čitalaca, da odražava njihove želje, kao i da je okupio oko sebe širok krug saradnika. Kada danas prelistavamo tek njegov šesti broj, svesni smo da je prerano da očekujemo definitivnu fizionomiju i apsolutni kvalitet. Ali korak koji je on napravio dosad više je nego odlučan i nagoveštava nesumnjivo njegov brz dalji uspon. Međutim, već i sama činjenica da je moguće postojanje ovakvog lista među omladinom ukazuje na rastući interes koji omladina pokazuje za život jevrejske zajednice i za opšte probleme Jevrejstva.

Povezivanje jevrejske omladine i njeno angažovanje u radu, izazvalo je razumljivo i njeno veće interesovanje za opšte probleme opština, te danas nije više uopšte retkost da se u pojedinim opštinskim forumima, odborima, sekcijama i sl. viđa u aktivnom radu izvestan broj omladine. I to naročito u onim gradovima u kojima su omladinski klubovi najaktivniji. Danas po opštinskim odborima radi desetak omladinaca i ova činjenica ukazuje da postepeno raste interes za svakidašnje probleme jevrejske zajednice. Tome može da se doda da ima niz primera da omladinski klubovi traže više saradnje sa drugim opštinskim sekcijama pa čak prihvataju i izvesne obaveze van svog okvira.

Da bi se uskladila ovako mnogostruka aktivnost omladine i potstakao njen dalji razvoj, formiran je nedavno pri Izvršnom odboru Saveza jevrejskih opština koordinacioni odbor sastavljen od predstavnika svih jevrejskih omladinskih klubova u zemlji. Pored niza

drugih poslova odbor je preuzeo uspostavljanje prilično širokih veza sa nekim nacionalnim i međunarodnim organizacijama. Tako su 1958 godine uspostavljeni tesni odnosi sa Svetskom unijom jevrejskih studenata, na čijem seminaru u Švajcarskoj i XII Kongresu u Izraelu su učestvovali i naši pretstavnici. Pored toga, uspostavljen je i niz veza u cilju razmene omladinaca na letovanju sa više zemalja. Kao rezultat toga na ovogodišnjem letovanju u Splitu boravili su 1 Englez, 2 Šveđanina i 3 Izraelca, dok su četiri naša druga boravila u kampovima u Italiji i Švajcarskoj kao i na radu u kibucu Šar Haamekim u Izraelu. Iako nova, ova praksa je pokazala niz pozitivnih rezultata, zbog čega će se nastojati da se te veze što više prošire. To se pre svega odnosi na stvaranje međunarodne jevrejske solidarnosti, upoznavanje i razumevanje problema pojedinih jevrejskih zajednica kao i sredina u kojima one žive.

Iako koordinirana, aktivnost jevrejskih omladinskih klubova pri nekim gradskim opštinama ni u kom slučaju nije sputana niti okrnjena u svojoj samostalnosti. To pre svega zato što ničija želja nije da preraste u oblik centralizovane organizacije. Okupljanje jevrejske omladine nema za cilj da je odvoji od ostalog dela jugoslovenske omladine čiji je ona sastavni deo, već samo da doprinese, kako je već rečeno, formiranju definitivnog lika mladog Jevrejina.

Dakle, u tome je suština današnjeg okupljanja jevrejske omladine. Koliko su oblici i metodi dobri, koliko se u svim tim nastojanjima uspelo i hoće li se uopšte uspeti na takav način, sigurno može da bude predmet diskusije. Zato bi svakako bio pozdravljen svaki napor da se tom problemu pride znatno šire, i uz učešće što većeg broja ljudi.